

ŠTO JE BITNA SLUŽBA MINISTERIJALNOG SVEĆENIŠTVA? (II)

Vladimir Merćep

Ako dakle karakter²⁹ čini ređenika biskupom, prezbiterom, onda se u njemu i u ovlastima koje podjeljuje mora tražiti i nalaziti bit svećeničke službe. Karakter je upriličio ređenika Kristu svećeniku, dosljedno, upriličio ga je i u tome da i u njega svećenička služba bude bitna i središnja služba posvećenja.

III. Crkveni dokumenti

No poslušajmo što kažu crkveni dokumenti o tom pitanju. Najprije pogledajmo što naučava Tridentinski sabor. Istina, on nije htio izložiti potpuno i cjelovito nauku o sakramentu reda, nego je kanio suprostaviti se protestantima, koji su nijekali da je red pravi sakrament, ustanovljen od Isusa Krista. Dok to čini, iako pozna službu propovijedanja, ipak bit sv. reda stavlja u službu posvećenja, jer u euharistijskoj vlasti i u vlasti otpuštanja grijeha postoji u Katoličkoj Crkvi »vidljivo i vanjsko svećeništvo«: »Žrtva i svećeništvo tako su po Božjoj odredbi spojeni da oboje postoji u svakom zakonu (Starom i Novom zavjetu, o. n.). Budući, dakle, da je Katolička Crkva primila po Gospodnjoj ustnovi svetu vidljivu žrtvu Euharistije, također treba priznati da u njoj postoji vidljivo i vanjsko svećeništvo, u koje se je staro preobrazilo. Ovo je pak ustanovio sam naš Gospodin Spasitelj i Apostolima i njihovim nasljednicima u svećeništvu predao vlast posvećenja, prinašanja i dije-ljenja kao i opraštanja i zadržavanja grijeha...« (D. 957). Ako pak nešto u necemu postoji, onda je ono u čemu postoji bitno, središnje za nj. Dok sabor spomenutu nauku izlaže, upućuje na I. kanon, kojim baca prokletstvo na onoga, koji bi zanjekao opstojnost »vidljivog i vanjskog svećeništva u N. zavjetu ili da ne postoji neka vlast posvećivanja i prinašanja tijela i krvi Gospodnje, i otpuštanja i zadržavanja grijeha, nego samo služba i goli posao propovijedanja Evanđelja« (D. 961). Tako ponovno naglašava opstojnost svećeništva u euharistijskoj ovlasti i u ovlasti opraštanja grijeha, te nijeće, da se svećeništvo može svesti na »službu i goli posao propovijedanja«. Time opet ističe bit svećeništva u euharistijskoj vlasti i u vlasti opraštanja grijeha. Sedmim kanonom proklinje onoga koji drži da su »zakoniti službenici riječi i sakramenata oni koji nijesu valjano (rite) ređeni i poslani od crkvene i kanonske vlasti (D. 967). Očito je sabor znao za službu propovijedanja, ali naglasak postavlja na svete svećeničke ovlasti, ovlasti posvećenja.

Što tvrdi II. vatikanski sabor o našem pitanju? I za nj je bitna i središnja svećenička služba — služba posvećenja. On to naučava time što daje prvenstvo Euharistiji pred propovijedanjem i Euharistiju drži glavnom biskupskom i svećeničkom dužnošću. Za tu tvrdnju navedimo koncilske tekstove s našim potcrtavanjem:

•

²⁹ Usp. *Breviarium theologicum*, Roma, 1976, str. 201.

»Liturgija je vrhunac kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga« (SC 10a). — »Biskup koji ima puninu sakramenta reda jest upravitelj milosti vrhovnog svećenika, osobito u Euharistiji« (LG 26a). — »(Prezbiteri) svoju svetu službu najviše vrše u euharistijskom bogoslužju ili sinaksi« (LG 28a).

»Prezbiterском službom duhovna žrtva vjernika u sjedinjenju sa žrtvom Krista, jedinog Posrednika, dolazi do punine i prikazuje se preko ruku svećenika u ime cijele Crkve u Euharistiji na nekrvan način i sakramentalno dok ne dođe sam Gospodin. To je cilj službe prezbitera i u tome se ona ispunja (Ad hoc tendit atque in hoc consumatur Presbyterorum ministerium).³⁰ Njihovo naime služenje, koje počinje naviještanjem Evandjelja, crpi snagu i moć iz Kristove žrtve...« (PO 2d). »Ostali sakramenti i djela apostola, kao i sve crkvene službe tijesno su povezane s Euharistijom i prema njoj su usmjerene. Presveta Euharistija sadrži svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest samoga Krista, naš Vazam i živi Kruh (...). Euharistija se pokazuje kao izvor i vrhunac cjelokupne evangelizacije« (PO 5a). »U misteriju euharistijske žrtve, u kojem svećenici izvršuju svoj glavni zadatak (munus suum praecipuum), neprestano se ostvaruje djelo našeg otkupljenja, pa se zato snažno preporučuje dnevno prikazivanje mise, jer je to djelo Krista i Crkve« (PO 13b). »Ova pastoralna ljubav proističe naročito (maxime) iz euharistijske žrtve (a Sacrificio Eucharistico, quod ideo centrum et radix totius vitae Presbyteri exstat). Zato ona pretstavlja središte i korijen čitavog života prezbitera...« (PO 14b). »Prezbiteri (...) svojom službom — koja se prije svega sastoji u Euharistiji, koja ostvaruje Crkvu, komuniciraju s Kristom Glavom« (AG 39a).

Držim da su iznešeni tekstovi tako jasni da ne trebaju tumačenja. Oni sami od sebe nameću zaključak: središte, bit svećeničkog djelovanja, i njegove službe sastoji se u službi posvećenja, koja se osobito ostvaruje u Euharistiji i po Euharistiji. Pred ovim jasnim zaključkom iščezava i eventualni prigovor koji bi se mogao uzeti iz samog dekreta »o službi i životu prezbitera«, u kojem se tvrdi, da je »prvenstveni zadatak prezbitera (Presbyteri... primum habent officium), kao suradnika biskupa, da svima naviještaju Božje Evandjelje...« (PO 4a). Uostalom, taj eventualni prigovor odbacila je i sama Koncilska komisija, koja je u pretstavljajući Dekreta istakla: »Najprije se govori o službi propovijede

³⁰ Stavak »To je cilj službe prezbitera i u tome se ona ispunja«, nadođan je da še jače naglasi važnost Euharistije u svećeničkom životu i tako zadovolji primjedbi četvorice otaca koja je glasila: »Premda bi se moglo razabrati iz prvog poglavlja i iz prvih brojeva drugog da se bitni razlog prezbiterata uzimlje iz usmjerenja prema Euharistiji, u čijem posvećenju prezbiter prinosi sakramentalno Kristovu smrt Bogu, i sebi pravi kruh života, koji treba zatim razdijeliti vjernicima, ipak se je ova osnovna istina trebala na snažan način nekako izraziti« (Schema Decreti de ministerio et vita Presbyterorum, Textus recognitus et Modi a Patribus conciliaribus propositi a Commissione de disciplina Cleri et populi christiani examinati, Typis Polyglottis Vaticanis, 1965. br. 13. str. 17 Nav. L. M. Carli, nav. čl. nav. mj. bilježka 39, str. 50). — Dakle »cilj službe prezbitera« ne ostvaruje se u propovijedanju, nego u prikazivanju Euharistije. Ostvarivanje, uspješnost označava glavnu, bitnu službu.

danja, zatim o službi posvećenja, iako je naime posvećenje svrha cijele djelatnosti Prezbitera (etenim etsi *sanctificatio sit finis totius navitatis Presbyterorum*), ipak u redu ostvarivanja najprije dolazi propovijedanje. Tako se čuva upotrebljeni red u konstituciji *O Crkvi*.³¹ Radi se, dakle, o vremenskom prvenstvu, kao što je napomenuo i sam Koncil na početku toga broja: »Božji se narod prvotno ujedanjuje riječju Boga živoga, koja se doista s pravom može tražiti od svećeničkih usta« (PO 4a). Prije svega treba naviještati Božju riječ, katehizirati Božji puk, da bi došlo do vjere, ali taj posao ne specificira svećeničku osobu i službu. Jer, navjesticitelji mogu biti i obični vjernici. Koncil ne želi uspoređivati svećeničke službe i naglašavati da je propovijedanje središnja, glavna, bitna svećenička oznaka koja bi ga specificirala. Budući da služba propovijedanja vremenski dolazi na prvom mjestu, redovito se spominje u crkvenim dokumentima prije ostalih služba. No katkada i služba posvećenja dolazi na prvom mjestu. Tako npr. u sinodalnom dokumentu iz god. 1971: »Biskupi i u podređenom stupnju prezbiteri, uslijed sakramenta reda (...) postaju dionici služba posvećenja, naučavanja i upravljanja.«³² Ne samo da taj dokumenat spominje službu posvećenja na prvom mjestu, nego je ona prema njemu središnja, bitna svećenička služba. To on tvrdi dok ovako kaže: »Svećenička služba postizava svoj vrhunac u slavljenju Euharistije, koja je izvor i središte crkvenog jedinstva.«³³ »Prezbiteri svojom službom koja se prije svega sastoji u Euharistiji, koja ostvaruju Crkvu, komuniciraju s Kristom Glavom.«³⁴ »Euharistijsko slavlje, premda se može ostvariti bez sudjelovanja vjernika, ipak ostaje središte svega crkvenog života i srce svećeničke egzistencije.«³⁵

Da je služba posvećenja glavna, središnja, bitna svećenička služba, to je izričito potvrdio i Pavao VI. Na pitanje o »biti i poslanju svećeništva« odgovorio je: »Svećenik je prije svega ređen za slavljenje euharistijske žrtve, u kojoj on, mjesto Krista i u ime Crkve (in persona Christi et nomine Ecclesiae), sakramentalno prinosi Bogu muku i smrt našega Otkupitelja, i istodobno je pravi svojom i vjerničkom hranom, i za nju treba učiniti svaki napor da bi je opsežno i dostojno dijelio: služba Riječi i sakramentalnog djelovanja trebaju smjerati prema službi molitve i sakramentalnog djelovanja i od njih zadobivati nadahnuće i podršku.«³⁶

God. 1970. izdaje sv. Kongregacija za Katolički odgoj dokumenat o svećeničkom odgoju. U 3. broju Uvoda govori o naravi svećeništva na temelju dokumenata II. vatikanskog sabora. I naglašuje također »bitnu« razliku između ministerijalnog svećeništva i običnih vjernika. Ta se pak bitna razlika sastoji u tome, što »jedino onaj, koji je primio sveti red prezbitarata, može vršiti sakramentalnu službu, osobito euharistijsku od

³¹ *Acta synodalia sacrosancti Concilii Oecumenici Vaticani II*, Vol. IV, pars IV: *Schema Decreti de ministerio et vita presbyterorum*. Textus recognitus, Relatio de singulis numeris, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, str. 377.

³² *Sinodo dei Vescovi*, nav. dj., prvi dio, br. 4, str. 14.

³³ *Ib.*

³⁴ *Ib.*, II. dio, br. Ia, str. 17. Tako navodi doslovno AG 39a.

³⁵ *Ib.*, str. 22.

³⁶ Govor župnicima i korizmenim propovjednicima Rima, god. 1966.

koje potječu ostale službe i prema njoj smjeraju«. ³⁷ Tako i taj dokument svjedoči da je sakramentalna služba, osobito euharistijska, glavna, središnja, bitna svećenička služba, jer od nje potječu sve ostale službe i prema njoj se smjeraju.

I sam novi crkveni Zakonik potvrđuje iznešeno mišljenje, dok ovako naređuje: »Neka svećenici, imajući uvijek na pameti da se u otajstvu euharistijske žrtve trajno vrši djelo otkupljenja, slave misu često; da pače, usrdno se preporučuje svakodnevno slavljenje, koje je, doduše i kad nije moguće prisustvovanje vjernika, čin Krista i Crkve u obavljanju kojeg svećenici ispunjavaju svoju glavnu zadaću (munus suum praecipuum)« (kan. 904). ³⁸ Ako je misa »djelo otkupljenja« i »čin Krista i Crkve«, tada u svećeničkim činima i službama nema važnijeg čina i važnije službe, nema uzvišenijeg čina i uzvišenije službe, nema bitnijeg čina i bitnije službe, nego što je nježno prikazivanje, dosljedno, nego što je djelo posvećenja u Euharistiji i po Euharistiji.

IV. Teološki razlozi

I sami teološki razlozi mogu nas uvjeriti, da središte, bit svećeničke službe treba tražiti i pronaći u službi posvećenja, osobito u euharistijskoj službi. Da bi se moglo odrediti neku osobu, treba promatrati njezine sposobnosti i djelovanje. Kada se među njima posebno ističu neka sposobnost i neko djelovanje, tada u njima treba potražiti središnju bitnu oznaku. ³⁹

U onoga koji je primio svećenički red, posebno se ističe euharistijska ovlast i ovlast opraštanja grijeha. Može se ustvrditi da one bitno i neizmjerljivo nadvisuju sve ostale svećeničke ovlasti i službe. Pretvaranje kruha i vina u pravo Tijelo i u pravu Krv Kristovu neizmjerljivo nadvisuje svaku ljudsku sposobnost i svaki njezin čin, pa bio on i najveće čudo.

Premda se euharistijsko čudo — prema teolozima — ne ubraja u pravo čudo, jer nije podložno osjetilima, ipak, prema naučavanju vjere ono nadvisuje svako čudo, jer u sebi sadrži trostruko čudo ³⁹ pretvaranje kruha i vina u Kristovo tijelo i krv, ostatak »prilika« bez svog naravnog podrška-substancije i fizičku Kristovu nevidljivu prisutnost. Za takav učinak traži se Božansko djelovanje ili točnije sudjelovanje na Božjem svemogućstvu. Naravno, takovo sudjelovanje svećenika je moguće jedi-

³⁷ Sacra Congregatio pro institutione catholica, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, Romae, 1970, str. 14.

³⁸ Taj kanon donosi u biti riječi II. vatikanskog sabora: »U ministeriju euharistijske žrtve, u kojoj svećenici izvršuju svoj glavni zadatak (munus suum praecipuum), neprestano se ostvaruje djelo našeg otkupljenja, pa se zato snažno preporučuje dnevno prikazivanje mise, jer je to djelo Krista i Crkve, pa makar joj vjernici ne mogu prisustvovati« (PO 13b; Pr. Kršćanska sadašnjost).

Riječi »munus suum praecipuum« Kršćanska sadašnjost prevodi: »svoj glavni zadatak«. Tako ih prevode i Edizioni Dehoniane: *Documenti: Il Concilio Vaticano II*, 1966, str. 747, br. 1288: »... svolgono la loro principale funzione«; isto tako i *Commento al Codice di diritto canonico*, Pontificia Università Urbaniana, Roma 1985, str. 550: »il loro principale ufficio«, dok Zakonik kanonskog prava (izd. *Glas Koncila*) prevodi: »svoju osobitu zadaću«.

³⁹ Usp. P. C. Landucci, nav. čl., nav. mj., str. 75—78.

no na drugotnom, instrumentalnom, ministerijalnom planu s obzirom na glavni djelotvorni uzrok, koji može biti samo Krist, božanski svećenik. Kad bi svećenik bio glavni uzrok, tada on više ne bi bio ljudski službenik, sudionik Božjega svemogućstva, nego samo svemoguće biće — sâm Bog. — Ovo što smo rekli za euharistijsku oblast i za njezin učinak analogno vrijedi i za ovlast opraštanja grijeha.

Spomenuto svećeničko djelovanje ili sudjelovanje na Božjem svemogućstvu ne može se svesti na neko čisto vanjsko uvjetovanje Božjeg djelovanja, na neko samo propuštanje tog djelovanja, na neko davanje znaka da se može slobodno odvijati. Najprije zbog toga što su svećeničke ovlasti ontološki ukorijenjene u neizbrisivom karakteru. Zatim što sâm način izgovaranja riječi kod euharistijske pretvorbe ili kod opraštanja grijeha daje do znanja da postoji najprisniji odnos između Krista i svećenika, između glavnog i instrumentalnog uzroka. Izgovara se »in persona Christi«, kao da bi bio sam Krist koji ih izgovara.

Protiv svođenja svećeničkog djelovanja u Euharistiji i u opraštanju grijeha na neko vanjsko uvjetovanje Božjeg svemogućeg djelovanja, govori i to, što svećenik kod te djelatnosti Glavnog uzroka nije pasivan nego, naprotiv, izrazito aktivan. Kad on hoće i ako hoće, dolazi do euharistijske pretvorbe i opraštanja grijeha. On tu sudjeluje vremenski autonomno i infalibilno odlučujuće. Kod tih čina Božje djelovanje prolazi čitavom njegovom osobom; on razumom stvara nakanu da će napraviti spomenuti čin, voljom ga hoće ostvariti i izvršuje ga izgovarajući riječi (formu). Može se reći, da svećenik svojim ovlastima infalibilno određuje Božje djelovanje i zbog toga postaje njegov vlasnik i arbitar.

Zbog činjenice da svećenik pretvara kruh i vino u Kristovo tijelo i krv i da oprašta grijeh — riječju, riječima, ne može se staviti u sumnju, da se njegova bitna služba sastoji u posvećenju; odnosno ono se ne može gledati u službi propovijedanja, tako da bi se bitno definirao službenikom riječi, »čovjekom Riječi«, onim koji naviješta po nalogu Crkve, dosljedno, službeno, Božju Riječ. Razlog te nemogućnosti nalazi se u tome, što su riječi koje svećenik izgovara kod Euharistije i opraštanja grijeha sakramentalne riječi, jer dolaze od onoga koji je po svećeničkom karakteru ontološki, bitno, upriličen Kristu, da bi mogao djelovati in persona Christi. Zato su one ontološki uspješne, dosljedno, infalibilno proizvode učinak, dok kod svećeničkog propovijedanja, iako je riječ sakramentalna, jer dolazi od onoga koji je ovlašten sakramentom, nije ontološki, infalibilno uspješna: slušatelj se može oduprijeti riječi koju naviješta svećenik.

Promatranje bitne svećeničke službe u službi posvećenja podržava i to, što moralna osoba može biti subjekt službā propovijedanja i upravljanja, a ne može biti subjekt posvećenja. Tako je zbor biskupa, npr. subjekt službā propovijedanja i upravljanja cijelom Crkvom,⁴⁰ ali nije subjekt posvećenja. Naime, za službu posvećivanja traži se svećenički karakter, koji neki zbor, neka zajednica ne može primiti.

⁴⁰ Usp. LG 22 b; 23 c; 25 c d; CD 4 a b; L. M. Carli, nav. čl., nav. dj., str. 47, bilješka 34.

Na kraju, može se nadodati da je Božji narod uvijek osjećao, i to kroz stoljeća, da se »glavna služba i dostojanstvo svećenika sastoji u činjenici da može ostvarivati misnu žrtvu i opraštati grijeh u Kristovo ime u sakramentu pokore. U svakom očitovanju poštivanja i časti vjernika prema svećeniku uvijek je bio sakriven duboki nadnaravni osjećaj, po kojem je znao da time, na koncu konca, časti samoga Isusa Krista«. ⁴¹

V. Posljedice bitne svećeničke službe i božanskih ovlasti

Vidjeli smo, da se zbog karaktera svećenička egzistencija pojavljuje kao nova, različita od one koju ostvaruje običan vjernik. Ta ga stvarnost upriličuje Kristu svećeniku i Žrtvi te ga čini živim oruđem Kristova poslanja, to jest Njegove trostruke službe: učiteljske, svećeničke i pastirske. Među njima je središnja, bitna svećenička služba služba posvećenja, koja dolazi posebno do izražaja u Euharistijskoj ovlasti i opraštanju grijeha, u takozvanim božanskim vlastima.

Koje su posljedice te stvarnosti za svećenika? Najprije: tu primljenu stvarnost treba proživljavati. Proživljavanje pretpostavlja svijest o primljenoj stvarnosti, a ta svijest traži živu vjeru u nju i vodi brigu o njezinim zahtjevima. Ta se vjera treba odraziti na svim aspektima svećeničke ličnosti, njegova života i apostolskog poslanja, tako da ih specificira. ⁴² Sva naravna i nadnaravna struktura čovjeka-svećenika u sudjelovanju na ovim božanskim ovlastima nalazi tako bitan i vitalan poticaj da mu dosljedno traži (bez obzira na pravnu obvezu) podvrgavanje svih ostalih, naravnih i nadnaravnih čimbenika. Događa se kao u nekom mehanizmu, u kojemu se neka stvar posebno ističe: ona mu isključivo specificira upotrebu. Odgovorno posjedovanje onih božanskih ovlasti nužno se mora osjetiti na svećeničkom apostolatu, duhovnosti i dozrijevanju — bitnim odrednicama svećenikova poziva i života.

Zaključni osvrt

Temeljna označnica svećeničke službe — posvećivanje — bitno određuje i samo svećenstvo Novoga zavjeta, te time istodobno odgoj, ponašanje i praktični poziv svećenika. Sakralnost je njegovo određenje; njome on mora prožeti sve svoje djelovanje. U tom smislu je ova naša rasprava i te tako važna. Ako svećenik bude imao živu svijest o svom posebnom posvećenju Bogu i o svom sudjelovanju na božanskom Kristovu svemoćstvu, neće mu nikada doći na pamet misao da je životno promašio, da mu je život prazan. Ni tada, kada će se — zbog razloga o njemu neovisnih (kao što su bolest, starost, nerazumijevanje i neprihvatanje od drugih, progon) ili pak zbog posebnog zvanja (kao što su kontemplativni život, studij) — njegova služba svesti samo na službu posvećenja. I tada mu mogu ostati u cjelovitosti bitni elementi njegova svećeništva, ako bude misio, molio, ispovijedao i prihvaćao strpljivo svoje dnevne križeve, poput Isusa koji je proveo trideset godina svoga života u skromnosti.

•

⁴¹ A. Miralles, nav. čl., nav. dj., str. 415.

⁴² Usp. P. C. Landucci, nav. čl., nav. mj. str. 78—86.

I tada on može dati Bogu neizmjernu slavu, a Crkva i svijet neće biti lišeni njegove autentične službe.⁴³

Naprotiv, ako se propovijedanje i upravljanje smatraju središnjom, bitnom svećeničkom službom, to nužno dovodi do »funkcionalnog« svećeništva. Svećenik bi bio službenik na određeno vrijeme, »za vrijeme službe«. U takvom shvaćanju zamračuje se lik svećenika, njegova identičnost dolazi do krize, ponestaje glavni razlog njegova opstanka, jer to sve mogu činiti i laici, možda i bolje od samog svećenika. Isto tako se osnovni razlog svećeničkog opstanka ne može temeljiti na isticanju svećenika kao »čovjeka za druge«. Zar to ne mora biti svaki krštenik koji želi ozbiljno poći stopama svoga Božanskog Učitelja? Svećenik je, doista, »čovjek za druge« ako na poseban način živi kao »čovjek za Boga«. »Služba Bogu« nije neki srednjovjekovni pronalazak koji se može mirno odbaciti. To je temelj, na kojemu se izgrađuje »služba ljudima«, služba koja se bitno sastoji u oslobađanju duša od grijeha, u privođenju ljudi Bogu, koja će indirektno utjecati na materijalno i kulturno uzdizanje ljudi. Velika je današnja napast svećenika da se stidi biti »čovjek svetoga«, čovjek »kršćanskog kulta«, »čovjek Euharistije«. To ga — ta napast — potiče da se »upriliči svijetu«: u naučavanju i životnom ponašanju; u jednu riječ, da izda svoje poslanje i da uzurpira poslanje laika u Crkvi i u svijetu. To je najgori oblik klerikalizma.⁴⁴ Moramo ga se čuvati.

QUEL EST LE SERVICE PRINCIPAL DU SACERDOCE?

Résumé

En partant de la question quel service est essentiel pour le prêtre: prêcher ou consacrer, l'auteur répond que c'est le service de consacrer. Il le conclut de plusieurs raisons: de la mission du Christ, de la mission des apôtres, des documents de l'Eglise et des raisons théologiques. Dans cette deuxième part il expose la doctrine des documents de l'Eglise et des raisons des théologiens. Enfin, il en donne la conclusion générale.

⁴³ Usp. L. M. Carli, nav. čl., nav. dj., str. 65.

⁴⁴ Usp. ib., str. 63—65.